

Reacties vóór
7 september via
het meegestuurd
reactieformulier

UITNODIGING

Denk met ons mee!

WE HOREN GRAAG UW REACTIE OP HET
GROEIDOCUMENT. DAT KAN DOOR TE REAGEREN
VIA BIJGEVOEGD REACTIEFORMULIER.
UW REACTIE VERWERKEN WIJ IN HET
HANDELINGSPERSPECTIEF.

Regio
Amersfoort

Samenvatting Groeidocument

Op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

Versie juli 2023 voor consultatie
van de gebiedspartijen

ECORYS

Samenvatting

Groeidocument

Op weg naar het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

Er staat een hoop te gebeuren in het buitengebied. Vernieuwingen in de landbouw, duurzame energieopwekking, natuur, water en recreatie vragen allemaal om ruimte. Hoe zorgen we ervoor dat alles zijn plek vindt, terwijl iedereen zich thuis blijft voelen en een boterham kan blijven verdienen? Regio Amersfoort is het samenwerkingsverband van de gemeenten Eemnes, Baarn, Soest, Bunschoten, Amersfoort, Leusden en Woudenberg, Nijkerk en Barneveld. Zij werken aan een Handelingsperspectief Buitengebied, met daarin kaders en richtlijnen over hoe zij het beste om kunnen gaan met alle veranderingen die eraan komen. Dit doen deze gemeenten samen met mede-overheden, agrariërs, landgoedeigenaren, waterschap en waterwinbedrijf, natuurbeheerders en recreatieondernemers.

In de eerste helft van 2023 organiseerde Regio Amersfoort gebiedsateliers, waarin alle partijen konden meepraten over de toekomst van het buitengebied. Dit voorliggende groeidocument is gebaseerd op de uitkomsten van deze gebiedsateliers. Via het groeidocument groeien we toe naar een voldragen Handelingsperspectief. Wij vragen aan alle belanghebbenden om het groeidocument goed door te lezen en het bijgevoegde reactieformulier in te vullen. Zo kunnen we vaststellen over welke zaken iedereen het eens is, welke zaken gevoelig liggen en zorgvuldig overleg vragen, en welke zaken zo botsen dat daar in de toekomst knopen over doorgemaakt zullen moeten worden.

In de tweede helft van 2023 wordt op basis van alle reacties en aanvullende gesprekken het uiteindelijke Handelingsperspectief opgesteld. Daarom is het belangrijk dat u voor 7 september reageert op het groeidocument.

Druk op het buitengebied

Als we de ontwikkeling van het buitengebied gewoon op zijn beloop laten, zou het onleefbaar worden. Er is niet genoeg ruimte om alles een plek te geven en sommige belangen botsen. Waar ruimtevragers elkaar in de weg zitten is het belangrijk om te zoeken naar oplossingen en slimme combinaties die ruimte besparen. Tijdens de gebiedsateliers kwamen de volgende kansen en kwesties naar voren:

Kansen

Kans: Gebruikszoneering en clustering

Er is een wens voor een duidelijke zoneering van rust en reuring; het aanwijzen van rustige gebieden voor natuur en landbouw en levendigere gebieden voor zaken als sport, recreatie en moestuinen.

Kans: Natuurinclusieve landbouw en bodemverbetering

In Eemland en de Gelderse Vallei kan de natuur- en waterkwaliteit vergroot worden door sloot(kant)beheer, evenwichtsbemesting en het verminderen van de kunstmestgift. De bodemverbetering die ook nog goed is tegen klimaatverandering is in de handen van boeren prima belegd.

Kans: Arrangementen recreatief gebruik, zoneering en hubs

Door het landschap recreatief te ontsluiten via centrale overstaplocaties (zogenaamde hubs) op plekken rond stations of bij de snelweg wordt de overlast bij natuurgebieden beperkt. Recreatieve routes en horeca kunnen zich rond deze hubs concentreren.

Kans: Versterken van routes en structuren

De groenblauwe dooradering van het landelijke gebied met houtwallen, knotwilgenrijen en moerasoevers kan verbonden worden tot een netwerk, gecombineerd met recreatieve paden waar dat passend is.

Kans: Robuust watersysteem

Het is noodzakelijk om de waterkwaliteit te verbeteren en om meer water vast te houden voor tijden van droogte. Een robuust watersysteem bestaat onder andere uit infiltratie van hemelwater in de bodem, vernatting van het veen en een slimmer en flexibeler peilbeheer.

Kans: Een schone Eem

Om de waterkwaliteit in de Eem te verbeteren, moet het hele stroomgebied aangepakt worden, inclusief de aanvoerende beken vanuit Foodvalley. Dat betekent een inspanning voor de zuiveringen, schonere recreatie- en beroepsvaart en aanpassing van de landbouw.

Kans: Grondbank

Wanneer een boer stopt met zijn bedrijf moet de beste productiegrond behouden blijven. Gronden die minder geschikt zijn voor productie kunnen ingezet worden voor natuur of recreatie. Om dit in goede banen te leiden is een regionale grondbank wellicht een kansrijk instrument.

Kwesties

Kwestie: Buitengebied en toekomstbestendige landbouw

Wij streven naar een natuurinclusieve landbouw die zich ontwikkelt tot een kringlooplandbouw. Hiervoor is een palet nodig van keuzemogelijkheden voor de agrariër, een aanpassing van regelgeving en een beloningssysteem voor natuurbeheer.

Kwestie: Steeds minder landbouwgrond beschikbaar

Extensivering van de landbouw vraagt meer ruimte voor dezelfde productiecapaciteit. Het is dus belangrijk om helderheid te scheppen over de gebieden waar ruimte moet blijven voor de landbouw en in de mate waarin gronden die vrijkomen binnen de sector blijven.

Kwestie: Waardering agrarisch natuurbeheer

Er staat momenteel geen kostendekkende vergoeding tegenover natuurbeheer door agrarische ondernemers. Dit betekent dat een fors hoger en langjarig agrarisch natuurbeheer-budget nodig is.

Kwestie: Groen Groeit Mee en kernrandzones

De randen van steden en dorpen bieden kansen voor recreatie. In deze kernrandzones zijn ook landbouw, watersystemen en natuurwaarden aanwezig. Een combinatie van deze functies levert economisch vitale gebieden op.

Kwestie: Doorlopende recreatieve padenstructuur en landeigenaren

Het recreatieve netwerk loopt ook over particulier bezit heen. Er staat niets tegenover het openstellen van deze paden. Bezoekers en bewoners zouden een jaarlijks bedrag moeten betalen aan een collectief fonds voor het onderhoud van landgoederen.

Kwestie: Ingrepen op de flanken

Als we hemelwater willen infiltreren op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug, zal de grondwaterstand stijgen. Met slimme combinaties van aangepaste landbouw, bos- en natuurbeheer kan het water beter worden vastgehouden.

Kwestie: Onttrekken van water

Er dreigt een tekort aan drinkwater. Tegelijkertijd heeft de onttrekking van grondwater nadelige effecten op natuur en landbouw. Grondwateronttrekking kan dus niet overall. Drinkwaterbedrijven zullen vaker gebruik moeten maken van oppervlaktewater en afwisselend winnen op het plateau en de flanken, afhankelijk van hoe nat het is.

Kwestie: Afrekening op basis van gemiddelden waterkwaliteit van grote gebieden

Ondernemers worden afgerekend op de waterkwaliteit in een groter gebied, zelfs bij een goede waterkwaliteit op het eigen perceel. Daarom zou er meer maatwerk geleverd moeten worden op doelen, onafhankelijke metingen, effectbepaling en afrekenbaarheid.

Kwestie: Top down versus bottom up

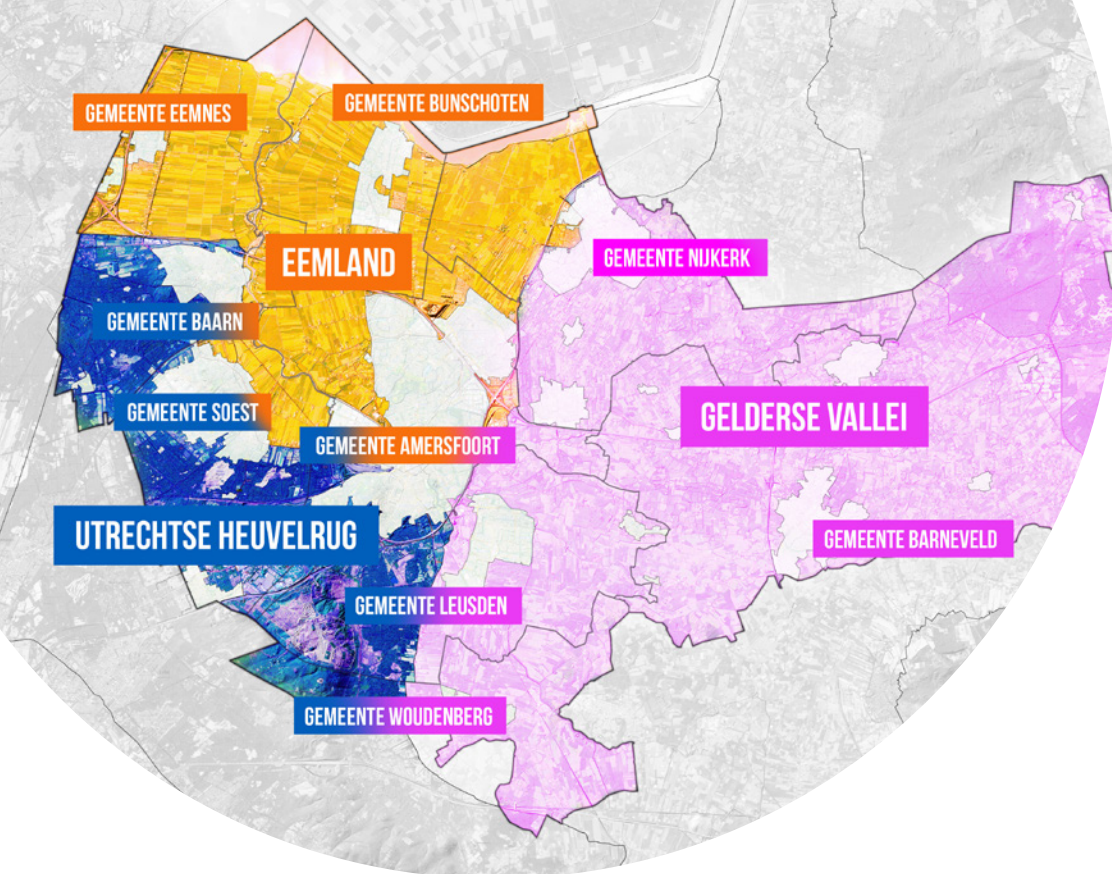
De ondernemers in het buitengebied ervaren dat er veel van bovenaf wordt opgelegd. De regio kan hier niet onderuit, want ze horen bij internationale verplichtingen en maatschappelijke noodzaken. Gebiedsgerichte doelen en oplossingen, prioriteren en veel combineren zijn de manieren om hiermee om te gaan.

Kwestie: Wederzijds begrip

Verstoring en vervuiling door recreanten zijn nadelig voor natuurwaarden, landbouw en gezondheid. Tegelijkertijd zijn stedelingen nodig als afzetmarkt voor de ondernemers in het buitengebied. Wederzijds begrip is de oplossing. Laat elkaar zien wat er speelt.

Kwestie: Energiewinning

In 2050 wil Nederland 100% energieneutraal zijn, ook regio Amersfoort. De opwek van zonn- en windenergie betekent een ruimtevraag voor stad en land. De benodigde eerste stappen voor de regio tot 2030 zijn opgenomen in de RES 1.0 en de Warmtetransitievisie. Na 2030 is minstens nog een keer zoveel duurzame energie nodig. Om de ruimtelijke impact te beperken is het belangrijk om nu al de combinatie van functies verder te onderzoeken, zoals landbouw en energie, recreatie en energie, of natuur en energie.

Ruimtelijk perspectief

Hoe kunnen deze kansen en kwesties landen in de regio? Het ruimtelijk perspectief schetst per deelgebied wat de grootste veranderingen zouden kunnen zijn en wat er dan concreet moet gebeuren.

Eemland en Arnhem

Grootste veranderingen: ecologisch slootbeheer wordt de standaard, een hoger vast grondwaterpeil in gebied met het dikste veen (-0,20 m beneden maaiveld), flexibeler peilbeheer in het overige gebied, meer recreatie langs de Eem en in de zuidelijke Eemvallei met meer bos en natuur, zwemwater en routes plus twee nieuwe fietsbruggen over de Eem.

Wat moet er gebeuren: vergroten lonend natuurinclusief beheer door de agrarische collectieven, uitrol van verdienmodel 'boer als medebeheerder van het landschap', combinaties maken van bossenstrategie, natuurdoelen en Groen Groeit Mee in de zuidelijke Eemvallei. Afspraken over peilbeheer. Geleidelijk via een grondbank en ruilverkaveling naarerschikking landbouwgebied.

Utrechtse Heuvelrug

Grootste veranderingen: meer (loof)bos en slimmer landgebruik op de flanken (het landschap houdt water vast als een spons),

meer zoetwater infiltreren en vasthouden in de heuvelrug, zonen van rust en reuring: duidelijke entrees en concentratiepunten, stille delen van Heuvelrug minder toegankelijk.

Wat moet er gebeuren: Nationaal Park versterken en samenwerking continueren en uitvoering waterbeheer (Blauwe Agenda) versnellen, beperken van toegankelijkheid van delen Heuvelrug en versterken van recreatiepoorten met meer ontwikkelmogelijkheden (OV, TOPs ed).

Gelderse Vallei

Grootste veranderingen: ecologisch slootbeheer als standaard, versnelde aanpassing en extensivering van de landbouw met oog op terugdringen emissies en Europese waterrichtlijn, meer ruimte voor beekdalnatuur, meer bos en terugkeer van kleinschalige landschapselementen (ecologische verbinding heuvelrug-Veluwe Vallei-lint), Grebbelinie en Valleikanaal als groene dragers voor de recreatie,

Wat moet er gebeuren: uitbouwen van lonend natuurinclusief beheer door de agrarische collectieven, uitrol van verdienmodel voor 'boer als medebeheerder landschap', herschikken van gronden via kavelruil, afstemming en commitment nodig van Foodvalley

Financieringsmogelijkheden

Om straks plannen uit te voeren is een grote zak geld nodig. Een deel van de ontwikkelingen zijn al voorzien en hiervoor zijn budgetten gereserveerd door de overheid, voor een ander deel zijn nieuwe gerichte investeringen nodig waarvoor nieuwe financieringsbronnen en verdienmodellen worden aangeboord. Als voorbeeld is per deelgebied een ontwikkelpad geschetst waarin is aangegeven hoe je stap voor stap een ontwikkeling in gang kunt zetten met inzicht in de grootte en mogelijkheden van de investeringen en wie er baat bij heeft.

Voor ontwikkeling en financiering in het buitengebied zijn drie dingen nodig:

Richt een regionale grondbank op

Via een regionale grondbank kunnen vrijkomende agrarische gronden op een goede manier worden ingezet voor het behoud van de beste landbouwgronden en voor het ontwikkelen van natuur en recreatie.

Richt natuurbeheer in als verdienmodel

De succesfactor voor de combinatie van landbouw en natuur is een effectief verdienmodel waar de natuur onderdeel van is. Hiervoor moet de vergoeding voor vrijwillig natuurbeheer tenminste op een kostendekkend niveau worden gebracht.

Plaats Groen Groeit Mee in breder perspectief

In het Groen Groeit Mee Pact staat de gedeelde ambitie om bij alle ruimtelijke plannen en gebiedsontwikkelingen, groen en water evenwichtig en volwaardig te laten meegroeien. Als agrarisch natuurbeheer op particuliere grond wordt vergoed en ook als groen bestempeld wordt, hoeven deze gronden niet aangekocht te worden.

Tenslotte is aangegeven welke overheidsbijdragen mogelijk zijn en welke gebiedsgerichte verdienmodellen passen bij het buitengebied.

Overheidsbijdragen

Vanuit Europa, de Rijksoverheid en de provincie zijn een groot aantal regelingen beschikbaar voor verduurzaming van de landbouwsector, investeringen in groen, ruimtelijke opgaven en innovaties.

De gemeentes en waterschappen kunnen ook een bijdrage leveren via lokale belastingen.

Gebiedsgerichte verdienmodellen

- > Energieopwekking: Op de daken van agrarische opstallen kunnen zonnepanelen geïnstalleerd worden.
- > Verbreding van activiteiten: Boerderijwinkels of kinderopvang kunnen extra inkomsten genereren op landgoederen en agrarische erven.
- > Rood voor rood regeling: Verplaats nieuwe bebouwing naar de stadsranden, zodat het buitengebied open blijft. Inkomsten uit de nieuwe bebouwing gaan naar de agrariër die stopt met zijn activiteiten, of naar een fonds voor extensivering van de landbouw.
- > Baatbelasting: Laat de gebruiker betalen door betaald parkeren of entreetickets voor recreanten, of een hogere OZB voor inwoners die profiteren van groen en natuur.
- > Coöperatie met lokale afzet: Door collectief samen te werken kunnen agrariërs samen een streekproduct ontwikkelen, zoals kaas.
- > Circulaire hubs: Op strategische locaties kunnen agrarische bedrijven voeding, mest en restproducten onderling uitwisselen, om de ketens op regionaal niveau circulair te maken.
- > Met de natuur mee boeren: Natuurlijke bemesting scheelt kosten voor kunstmest en is beter voor de bodem.